Krynica

ŠALTINIS

VILNIA, 24 LISTAPADA 1939 HODU.
№ 3 (700). Hod vydańnia XXI.

BIEŁARUSKAJA NARODNAJA HAZETA
Vychodzić u aŭtorki i piatnicy.

Cana numaru 10 cent. Padpiska na hod—5 lit., na paŭhoda 3 lity. Da kanca 1939 h. — 0.75
Adras red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.

AB ČYM PISAĆ U „KRYNICU"

Kažuć, što lahčej nieŝta napisać, jak znajści temu da pisańnia. I heta praŭda, bo kali niechta ŭžo maje temu, maje ab niečym paniaćcie ŭ hałavie, dyk jamu astajecca tolki ab tym vyskazacca. A kali chto jašče tolki achvotu maje pisać, ale ab čym, dyk i sam nia viedaje, — hetkamu ŭziacca za piaro nia lohka. Vośža hetak i z pisańniem u „Krynicu". Achvotnikaŭ moža być i mnoha, ale mnohija z ich nia majuć ab čym pisać i da ničoha nia mohuć dadumacca. Kab takim pryjšci ŭ pomač, źmiaščajem hety artykuł. Dumajem, što jon sapraŭdy jość patrebny, asabliva napačatku našaha vydaviectva.

Dyk ab čym-ža pisać? Ab usim. Nia dziviciesia, našy pavažanyja čytačy, — pisać da nas sapraŭdy možna i treba ab usim. Naš časapis heta ahulna biełaruski orhan, jaki maje na mecie nia tolki infarmavać usich Biełarusaŭ biaz nijakaje roźnicy ab žyćci biełaruskim u litoŭskaj dziaržavie, ale i ab žyćci biełaruskim ahułam i ab žyćci zahraničnym. A ŭ časapis z hetkimi metami sapraŭdy treba pisać ab usim.

Padavajcie zvyčajnyja chronikarskija, ale cikavyja, majučyja hramadzkaje značeńnie, viestki. Tut nia treba doŭha dumać, a tolki treba bracca za piaro i pisać.

Pišycie karespandencyi z siała. Pa vioskach mnoha jość hramatnych Biełarusaŭ. Ciapier pryjšli doŭhija viečary. Raboty niama. Zamiest platkavać, ihrać u karty i ahułam zamiest zajmacca ŭsiakim, časta škodnym hłupstvam, — treba bracca za piaro i pisać u redakcyju ab žyćci našaj vioski. Viedama, treba pisać ab tym usim, što maje niejkaje hłybiejšaje značeńnie. Pisać treba tak, jak chto ŭmieje, — redakcyi reč papraŭlać abmyłki i inšyja niedachopy.

Dobra tak-ža było-b, kali-b biełaruskija intelihienty pisali na palityčnyja temy. Praŭda, ad hetaha jość redakcyja, ale kali niechta piša pastaronni, tady zvyčajna hazeta bolš ažyŭlajecca i stanovicca bolš cikavaj.

Duža tak-ža pažadana, kab tyja-ž našy intelihienty pisali na roznyja biełaruskija nacyjanalnyja temy. Tut pole sapraŭdy šyrokaje: biełaruskaja palitvka, litaratura, historyja, kultura, haspadarka, nacyjanalnaja ideolohija i inš.—heta ŭsio moža pad dastatkam dastarčyć roznych cikavych temaŭ našym intelihientam dla pisańnia ŭ „Krynicu".

Roznyja biahučyja hramadzkija spravy tak-ža dastaŭlajuć temy ŭ hazetu. Usio toje, što cikavić ludziej, što sulić ludziam novaje, lepšaje žyćcio, što vymahaje ad čałavieka vyrašeńnia i adkazu, usio heta treba abdumać, rašać i apisvać, dzielačysia svaimi dumkami z čytačami.

Nia treba tak-ža zabyvacca i ab našych najmaładziejšych. Nia majem mahčymaści vydavać asobny dziciačy časapis,—usio treba źmiaščać u adnym, dyk i dla biełaruskich dzietak kutok u našym časapisie pavinien znajścisia, aby tolki Biełarusy dastaŭlali nam adpaviedny mataryjał. Voś ab čym treba i možna pisać u „Krynicu", bo-ž jana ahulnaja biełaruskaja hazeta.

M. K.

ŹMIENA LITOŬSKAHA URADU

Rada Ministraŭ, na čale jakoje stajaŭ hien. rez. Černius, 21.XI pa paŭdni pajšła ŭ adstaŭku. Prezydent Respubliki p. Antanas Smetona adstaŭku pryniaŭ. Utvareńnie novaj Rady Ministraŭ Prezydent daručyŭ burmistru miesta Kaunas (paŭnamocniku Uradu ŭ Vilni) p. Merkysu. Pan Antanas Merkys užo ŭtvaryŭ Radu Ministraŭ u nastupnym składzie:

1. **Antanas Merkys** — premjer,
2. **Kazys Bizauskas** — vice-premjer,
3. **Juozas Urbšys** —ministar zahraničnych spraŭ,
4. **Hien. rez. Kazys Skučas** — ministar unutranych spraŭ,
5. **Ernestas Gałvanauskas** — ministar skarbu,
6. **Hien. bryh. Kazys Mustejkis** — ministar abarony Kraju,
7. **Dr. Kazys Jokantas** — ministar aśviety,
8. **Dr. Antanas Tamošajtis**—ministar spraviadlivaści,
9. **Juozas Audienas** — ministar ziemlarobstva,
10. **Jonas Masilunas**—ministar šlachoŭ i komunikacyi.

MINISTR K. BIZAUSKAS — DELEHATAM URADU U VILNI

Aficyjalna paviedamlajuć, što delehatam Uradu ŭ Vilni i Vilenščynie pradbačycca vice-premjer Uradu, Kazys Bizauskas.

Viarnułasia biełaruskaja delehacyja z Kaŭnasa

21-ha h. m. viarnułasia z Kaŭnasa ŭ Vilniu biełaruskaja delehacyja, u składzie—ks. Ad. Stankievića i inž. Adolfa Klimoviča. Delehacyja jeździła ŭ Kaŭnas dziela arhanizacyjnych i kulturnych patreb Biełarusaŭ Litvy. U praciahu dvuch dzion prabyvańnia ŭ Kaŭnasie, delehacyja adviedała isnujučyja tam biełaruskija arhanizacyi, była pryniata na aŭdyjencyi Panam Prezydentam Respubliki i Vice-premjeram uradu, a tak-ža adviedała niekatorych zasłužanych litoŭskich dziejačoŭ.

Dahavor ab pierasialeńni miž SSSR i Niamieččynaj

Aficyjalna pieradajuć, što 16 listapada sioł. miž Savietami i Niamieččynaj była padpisana ŭmova ŭ spravie pierasialeńnia Niemcaŭ z Zach. Biełarusi i Zach. Ukrainy ŭ Niamieččynu, a Biełarusaŭ, Ukraincaŭ i Rasiejcaŭ z abšaru b. Polščy, abniataha ciapier Niamieččynaj, — u Saviety. Pierasialeńnie heta datyča tolki tych asobaŭ, jakija na takoje pierasialeńnie vyraziać svaju zhodu.

126021

Patreba biełaruskich pačatkavych škołaŭ

Pačatkavaja škoła, jak usim viedama, maje vielmi važnaje značeńnie, bo jana nia tolki daje pačatkavuju aśvietu, ale maje vialiki ŭpłyŭ na ŭznadavańnie moładzi. Ad taho, jak budzie pastaŭlena pačatkavaje školnictva, zaležyć tak-ža u vialikaj miery ahulny stan aśviety i kultury narodnych masaŭ. Kab ža škoła mahła naležna vykanać svaju rolu, pavinna być naŭpierad blizkaja dziciaci svajej navučalnaj movaj, a taksama asobaj vučyciela, katory musić znać dobra dušu moładzi.

Za časoŭ polskaje ŭłady ŭ našym kraju, zasielanym Litvinami i Biełarusami, litoŭskuju i biełaruskuju moładź vučyli pieravažna vučyciali Palaki, niamohučy časta razhavarycca z dziaćmi i niaznajučy psychiki našaje moładzi. Škoły litoŭskija byli pazačynianyja. Škoły biełaruskija, sarhanizavanyja za časoŭ niamieckaje akupacyi — źlikvidavanyja. Deklaracyi składanyja nasielnictvam na biełaruskija škoły taksama nia byli branyja pad uvahu. Uva ŭsiej Zach. Biełarusi i na abšarach dałučanych ciapier da Litvy isnavała tolki paru dziesiatkaŭ pačatkavych škoł, u jakich biełaruski jazyk brany byŭ pad uvahu. Dajšło pry tym da taho, što vydany ŭ 1937 h. biełaruski lemantar „Zasieŭki" polskija ŭłady skanfiskavali. U takich abstavinach, jasna, aśvieta nie mahła razvivacca, bo navat siarod tych, što vučylisia pa niekalki hadoŭ u polskich škołach, pašyrałasia h. zv. chvala pavarotnaha analfabetyzmu. Adnačasna z ciemraj pašyrałasia demoralizacyja. Siarod Biełarusaŭ ratavali pałažeńnie backi dziaciej i biel. intelihiencyja raniej vydanymi biełaruskimi lemantarami, knižkami, navučajučy z ich moładź. Ale i hetaha polskaja ŭłada nie mahła ciarpieć i palicyja prosta łaviła i zabirała nenyja knižki i lemantary. I tak, kali vyjechała sioleta u časie vajny polskaja palicyja z Horadni, dyk u jejnych składach znajšli ludzi bolš 1000 ekzemplaraŭ biełaruskaha lemantara „Пер-шыя Зернятки", jakija byli adabranyja ŭ siałan.

Usio heta rabiłasia dziela taho, kab adciaŭšy biel. moładź ad rodnaj škoły i knižki, a addaŭšy pad upłyvy polskaha vučyciela i polskaje škoły, spalonizavać jaje. Adnak treba ścvierdzić, što polonizacyja, asabliva siarod biełaruskaha pravasłaŭnaha nasielnictva, absalutna nie prynialasia, — narod jak byŭ biełaruski tak i astaŭsia biełaruskim, a nacyjanalnaja śviedamaść jaho jašče bolš uzrasła. Horš krychu z biełaruskim katalickim nasielnictvam kala Vilni, katoraje było tak blizka ad centralnaha punktu polonizacyjnaha aparatu. Tut Palaki i ichniaja statystyka ahułam nie chacieła pryznavać nijakich Biełarusaŭ. Kab prakanacca adnak, na kolki heta nia zhodna z praŭdaj, chopić adyjścisia na poŭdzień ad Vilni paru kilametraŭ, a ŭžo možna budzie ścvierdzić, što tam u celych vioskach ludzi miž saboj havorać tolki pabiełarusku, z polskaha-ž jazyka vychodzić kalectva. Viedali ab hetym i Palaki i jany dla padtrymańnia svaje statystyki siłaj tvaryli h. zv. polski vilenski žarhon, jakim havaryła viedamaja z polskaha radyja Ciotka Albinova. Ale i heta nia mieła i nia maje nijakaha značeńnia.

Kali-ž havaryć ab Biełarusach na abšarach dałučanych da Litvy, dyk u vialikich skapleńniach jošć jany pierad usim u akolicach nastupnych bolšych miascovaściaŭ: Łavaryški, Mickuny, Šumsk, Kiena, Miedniki, Tabaryški, Turhieli, Jašuny, Raduń, a navat kala Ejšyšak, Trokaŭ i Landvarova. U vakolicach i ŭ samych hetych miascovaściach jošć navat narodnyja biel. dziejačy, katoryja pryjmajuć dziejnaje ŭčaście ŭ biel. nac. adradženskim ruchu.

Kolkaść biełaruskaha nasielnictva ŭ Vilni ciažka pradstavić. U kožnym razie ŭ časie niamieckaje akupacyi Biełarusy patrapili sarhanizavać u Vilni celuju sietku biełaruskich pačatkavych škołaŭ. Pry polskaj uładzie, da apošnich dvoch hadoŭ, isnavała adna pačat. dziarž. biel. škoła. Ale ab tym, što ŭ Vilni taksama Biełarusaŭ jošć nia mała, śviedčyć vialikaja papularnaść biełaruskaha jazyka i pieśni, asabliva na pradmieściach siarod proletaryjatu. Miž inšym u piersamajskich rabotnickich pachodach zaŭsiody najmacniej čuvać biel. rabotnickija pieśni, a kali ŭ 1935-36 h. Biel. Instytut Haspadarki i Kultury mieŭ mahčymaść ładzić biel. lekcyi i rabotn. kancerty, dyk na ich sabirałasia bolš publiki, čymsia na polskija endeckija sabrańni. — Słovam, vializarny polonizacyjny nacisk na Biełarusaŭ nie zrabiŭ hłybiejšaha ŭpłyvu. Biełarusy žyvuč!..

U Litvie Biełarusy, jak addzielnaja nacyjanalnaja hrupa, adrazu pry ŭvachodzie Litoŭskaje Armii ŭ Vilniu vyrazili svaju lojalnaść i skiravali svaju ŭvahu na spravy asvietnyja, kulturnyja i haspadarčyja. Dziela taho vielmi blizkoj zjaŭlajecca dla Biełarusaŭ i sprava školnaja, sprava reorhanizacyi školnictva, što ciapier adbyvajecca, sprava biełaruskich pačatkavych škoł, patreba jakich vielmi adčuvajecca. Škoła biełaruskaja z biełaruskim vučycielam siarod biełaruskaha nasielnictva budzie karysnaj i Biełarusam i Litoŭskaj Dziaržavie, bo **biełaruskaja škoła budzie nia tolki domam aśviety, ale i domam uzhadavańnia dobrych hramadzian.**

Na zakančeńnie treba jašče skazać, što reorhanizacyja školnictva, heta sprava nia nadta lohkaja, tym bolš, što polskija vučyciali buduć staracca, kab było jak najbolš polskich škołaŭ. Voś-ža treba, kab reorhanizacyjaj pačatkavaha školnictva zacikavilisia ŭsie Biełarusy i vyjavili školnym uładam žadańnie mieć biełaruskuju školu, abo, jak u Vilni, dzie ŭžo pryjmajucca zapisy dziaciej u biel. školu, — **staralisia jak najchutčej usich biel. dziaciej zapisać u hetuju školu.**

J. N.

21-šyja ŭhodki Litoŭskaha Vojska

Litoŭskaje vojska 23 listapada štohod śviatkuje ŭračysta ŭhodki svajho isnavańnia. Sioleta na hety dzień prypadajuć 21-šyja ŭhodki, śviatkavańnie jakich nabrała asablivaha značeńnia z taje pryčyny, što heta jošć pieršaje śviatkavańnie ŭ novazdabytaj stalicy — Vilni.

Hien. St. Raštikis hałoŭny kamandzier litoŭskaha vojska

Prahrama śviatkavańnia pradbačyła: 1. na pieradadni śviatkavańnia, h. zn. 22.XI, a hadz. 18-aj kancert relihijnaj muzyki. U sam dzień śviatkavańnia, h. zn. 23 listapada a hadz. 10 min. 30 — uračystaje nabaženstva u vilenskaj katedry, a pa nabaženstvie vajskovaja defilada. Defiladu pryjmaŭ hienierał Stasys Raštikis, hałoŭny kamandzier litoŭskaha vojska. A hadz. 15 uračystaje apuskańnie ściahu z mašty na Zamkavaj Hary i a hadz. 19-aj uračystaje pradstaŭleńnie dziaržaŭnaj opery ŭ vilenskim Haradzkim Teatry.

Usie padrobnaści uračystaściaŭ pieradavalisia pa radio.

Kutok haspadara

Abjaždžańnie maładoha kania

Dźvie asnaŭnyja ŭvahi: pakul žarabiaci nia skončacca try hady, nia možna jaho ŭviažać za kania, a tolki za staršaje žarabia. Najlepšaje-ž žarabio pry niaŭmiełym abjaždžańni možna znaravić i sapsavać na zaŭsiody.

Heta majučy naŭviecie, da abjaždžańnia treba prystupać tolki tady, kali žarabiaci končacca dva hady. Pieršaj čynnaściu jošć pryvučyć takoje žarabio da pravilnych ruchaŭ. Robicca heta na roŭnym placy i biaz nijakaj upražy. Žarabio z povadam u jakich piać metraŭ vodzicca i roŭna haniajecca na takim placy. I tak da skančeńnia trech hadoŭ. Tady tolki možna pačynać zaprahać takoje žarabio, spačatku ŭ pryprežku z kaniom staršym, dobra ŭžo uježdžanym. Prad tym adnak za jaki tydzień treba pryvučyć chadzić niaŭprežanym, ale ŭ chamucie, šlejach i akiełzanaha. Samyja žalezy akiełzańnia (vandzidły) musiać być pa mahčymaści hrubšyja i kruhłyja (nie kanciastyja), kab nie paranili huby.

Važnym jošć, kab ad samaha pačatku abjaždžańnia žarabio nie pieramučyvać doŭhimi ćvičeńniami, a tymbolš nie abciažvać jaho za ciažkimi hruzami, bo heta moža być pryčynaj roznych kalectvaŭ.

Spačatku jeździć možna na zavučvanym žarabiaci nie daŭžej, jak 30 40 minut, pradaŭžajučy z časam takuju rabotu da hadziny, a paśla da paŭtary hadziny. Kali z časam žarabio krychu pryvyknie da jazdy, a čas pazvalaje, dyk lepš zaprahać žarabio dvojčy na dzień, čymsia trymać jaho daŭžej u chamucie adzin raz biez pierapynku. Pa skončanym abjaždžańni treba zaŭsiody vypražanaha kania volna abvadzić, kab absoch i astyŭ, i tady tolki viaści ŭ kaniušniu, źniać vupraž i vycierci suchimi viechciami sałomy, pačynajučy ad chrybta i kančajučy na nahach. I tolki pa dobraj paŭhadzinie paśla takoha absušeńnia možna kania napaić i paśla dać abrok.

Padstavaj i asnovaj kania jošć jahonyja nohi. Tamu asabliva tam, dzie žarabio musić chadzić pa brukavanaj darozie, treba pilna uvažać na jahonyja kapyty, kab nie załomyvalisia i kab nie psavałasia kapytnaja strełka.

Padkoŭvańnie kania — važnaja reč, tym važniejšaja heta reč u žarabiaci. Naahuł-ža, čym daŭžej žarabio moža chadzić niekavanym i pa miakkim hruncie, tym lepš: roh kapyta tady macnieje i hartujecca. Na pieršaje padkoŭvańnie najlepš pryhodny padkovy płaskija, biez hakoŭ.

Z. A.

ČYTANKA

Hałoŭ dziciačych ściah
z vichroŭ bujnoj kudziełaj
navokał stoł absieli,
a na stale čytanka,
Pa składach lezie Janka.
nu, byccam ŭ łaźniakach!
Navokał ŭciecha, kryk —
hładzi, hładzi, voś dziva!
łunaje śmiech ščaślivy...
Jak my havorym—piša! —
I dzieci znoŭ ledź dyšać,
a z zadu hurt starych. —
Vy čujecie? Voś vierš! —
Ab našaj vioscy, płuzie...
Ab toj kalinie ŭ łuzie...
Voś heta dyk čytanka!
Pa našamu!...
nie z panska...
Mnie!..
Mnie!..
čytaci pierš!..
I znovu hvałt i kryk...
Da knižki ruki ciahnuć,
čytać ŭsiak sam ŭ joj prahnie.
Panašamu-ž tam słovy...
I łoviać skazy... łoviać...
choć sonca na dvary.
Hałoŭ dziciačych ściah
nad knižkaju čytanaj.
— To-ž rodnaja! nie pana...
I ŭ chacie śmiechu ŭzryvy,
hurtom ŭvakoł staryja
z ahniom jakimś ŭ vačach.
S. S.

Z hazet

„Kurjer Wileński" łović sensacyi

Polskaja hazeta „Kur. Wil." sprytna łović roznyja sensacyi. Śviedčać ab hetym miž inšym numary 268 z 14.XI i 273 z 19.XI, u jakich padanyja viestki ab vymienie ludziej i ab tym, što byccam pavodle dumki niekatorych lit. publicystaŭ na dałučanych da Litvy ziemlach niama Biełarusaŭ. Viestkami hetymi „Kur. Wil." choča zdajecca rabić Biełarusam „prysłuhu", prypaminajučy i padajučy im da viedama, što ab ich dumajuć Litoŭcy. Kali adnak hulać užo ŭ prypaminańni, dyk my takža pazvolim sabie prypomnić, što nichto inšy, a „Kur. Wil." na pačatku biahučaha hodu zajaŭlaŭ, što Biełarusaŭ niama, a paśla, pierad samym vybucham vajny, znachodziŭ Biełarusaŭ i pravasłaŭnych i katalikoŭ, abviaščajučy ŭsiamu śvietu, što Biełarusy ŭsimi siłami hatovy baranić Polšč. Siańnia „Kur. Wil." sprytna starajecca pasvaryć Biełarusaŭ z Litoŭcami i svarku hetu vykarystać dla polskich intaresaŭ. Dziŭna tolki, što vajna nie navučyła publicystaŭ z „Kur. Wil.", što na sensacyi, štučkach, daloka nie zajedzieš... *jn.*

HRAMADZIANIE! Prysyłajcie adrasy svaich znajomych, kab i jany mahli atrymać probny numar „Krynicy".

Biełaruski Kaścielny Kamitet u Vilni paviedamlaje, što pačynajučy ad 26 listapada sioleta ŭ kožnuju niadzielu i śviata a 10 hadzinie ŭ kaściele śv. Mikałaja ŭ Vilni buduć adbyvacca

NABAŽENSTVY DLA BIEŁARUSAŬ KATALIKOŬ

U časie nabaženstva buduć biel. relihijnyja śpievy, paśla kazańnie ŭ biel. movie, jakoje budzie havaryć KS. AD. STANKIEVIČ.

Abaviazkam kožnaha Biełarusa katalika jošč prychodzić na biel. nabaženstvy. *BIEŁ. KAŚC. K-T.*

BIEŁARUSKAJA CHRONIKA

Dzie znachodziacca vyviezienyja? Pavodle niaspraŭdžanych viestak, usie vyviezienyja z Vilni ŭ Saviety Biełarusy znachodziacca ciapier byccam u Vialejcy. Dalšy los ich niaviedamy. Pry hetaj nahodzie dapaŭniajem padadzieny nami (u № 1) śpisak vyviezienych Biełarusaŭ hetymi proźviščami: A. Lekant i R. Radziuk.

Rejestracyja. Da 22 listapada siol. ŭ Vil. Biel. Nacyjan. Kamitecie zarejestravanych było ŭsiaho zvyš 300 biezrabotnych Biełarusaŭ, z čaho intelihienckich siłaŭ — 186 čałaviek i fizyčnych roznych fachaŭ — 116. Spamiž intelihienckich siłaŭ zarejestravany: buhaltaraŭ— 25, vučycialoŭ pačatkavych škoł —20, vučycialoŭ siarednich škoł —8, ahranomaŭ —4, lekaraŭ— 7, prav. bahasłovaŭ—2, lasnych technikaŭ — 2, ziemlamieraŭ— 6, syravaraŭ—2, rešta— roznyja biuralisty.

Kursy litoŭskaha jazyka dla Biełarusaŭ. Starańniem Biełarusaŭ m. Vilni ŭ chutkim časie majuć być arhanizavany kursy litoŭskaha jazyka dla Biełarusaŭ. Bližejšyja infarmacyi ab hetych kursach što da času i miesca buduć padadzieny na hetym miescy.

Chto moža być hramadzianinam Litvy

Jakija dakumenty treba mieć, kab atrymać pašpart

U minuły paniadzielak Sojm pryniaŭ źmienu zakonu ab pašpartoch. Dyrektar Administracyjnaha Departamentu p. Survila, referujučy hetuju źmienu, zaznačyŭ, što ŭ suviazi z dałučeńniem Vilenskaha vokruhu da Litvy paŭstała patreba ŭstanavić hramadzianstva žycharaŭ Vilni i vokruhu. Sprava heta ŭ asnovie svajej užo vyrašana dadatkavym zakonam ab administracyi Vilenskaha kraju. Hety zakon Sojm pryniaŭ 27 kastryčnika sioleta. Pavodle jaho, žychary Vilenskaha vokruhu, jakija 6 žniŭnia 1920 hodu, h. zn. u dzień vymieny ratyfikacyjnych dakumentaŭ u suviazi z dahavoram ab miry Litvy i Savietaŭ, ličylisia hramadzianami Litvy, i dnia 27 kastryčnika sioleta, h. zn. dnia, u jakim uvajšoŭ u siłu dahavor Litvy z Savietami z dnia 10 kastryčnika sioleta, mieli pastajannaje miesca žyćcia ŭ Vilenskim vokruhu, — ličacca hramadzianami Litvy.

U hetym-ža zakonie, hdzie havorycca ab pašpartoch, skazana, što kožny hramadzianin Litvy pavinien mieć pašpart. Kožny, chto maje pašpart, jošć hramadzianin Litvy i advarotna.

Paŭstaje pytannie, jakija-ž dakumenty žychary miesta Vilni i vokruhu pavinny dałučyć da prośby ŭ spravie pašpartu, kab pašpart atrymać. Dziela hetaha, u zakonie jošć adumysny artykuł, u jakim skazana, što pašparty mohuć być vydany tym žycharam miesta Vilni i vokruhu, jakija dakažuć svaju dziaržaŭnuju litoŭskuju prynaležnaść: — aktami stanu cyvilnaha, vydanymi ŭ Vilni abo ŭ vokruhu (jak metryka naradzin, chrostu, ślubu, metryka śmierci, akty adopcyi, akty razvodnyja); — dakumentami, jakimi možna dakazać, što danyja asoby zapisany ŭ stanovych knižkach miesta i viosak Vilenskaha vokruhu; paśviedčanymi kopijami z ich; dokazami pry pomačy daŭniejšych rasiejskich pašpartoŭ, a tak-ža aktaŭ stanu cyvilnaha, što dadzienaja asoba pastajanna žyła ŭ Vilni abo ŭ vokruhu najmienš 10 hadoŭ — ad 1 studnia 1904 hodu da 1 studnia 1914 h. i mieła tut pastajannaje zaniaćcie abo niaruchomuju majemaść; — dakumentami, śćviardžajučymi, što dadzienaja asoba žyła ŭ Vilni abo ŭ vokruhu dnia 6 žniŭnia 1920 h. i dnia 27 kastryčnika 1939 h. Takim sposabam ustanoŭleny dva terminy: 1) 6 žniŭnia 1920 h., značyć, dzień vymieny ratyfikacyjnych dakumentaŭ da dahavoru ab miry miž Litvoj i Savieckim Sajuzam i 2) — 27 kastryčnika 1939 h., data pryłučeńnia Vilni i vokruhu da Litvy. Heta haloŭnyja źmieny zakonu ab pašpartoch.

Dalej, zakon maje dadadzieny artykuł, jaki daje prava p. Ministru Unutranych Spraŭ ustanavić, chto z žycharaŭ Vilni i vokruhu moža atrymać pašparty biazpłatna. Taki artykuł jošć nieabchodny dziela taho, što ŭ Vilni i vokruhu mohuć znajścisia takija biednyja, što nia majuć mahčymaści apłacić sumy 1,5 lita za pašpartny blankiet. Nia možna ich tak ža abkładać apłatami, vymahanymi pry dastavańni dakumentaŭ, na padstavie jakich buduć pašparty vydavacca. Hetkim asobam takija dakumenty buduć vydavacca taksama biazpłatna.

U zakonie ab pašpartoch skazana, što kali-b chto pašpart zhubiŭ, zarazža dajecca jamu časovuju lehitymacyju, jakaja maje praŭnuju siłu ŭ praciahu adnaho miesiaca. Pa hetym časie vydajecca novy pašpart. Lehitymacyi patrebnyja i ŭ inšych vypadkach, napr. dzieci litoŭskich hramadzian, kali darastuć da hadoŭ, u jakich vydajucca pašparty, abaviazany mieć takija lehitymacyi. Moža adnak zdarycca, što dziela niekatorych pryčyn pašpart nia budzie vydany. Takim asobam musiać być vydany lehitymacyi, bo mieć lehitymacyi abaviazvaje ŭsich. Dziela hetaha zakon ab pašpartoch dapoŭnieny artykułam, jaki ŭstanaŭlaje, što lehitymacyi vydajucca nia tolki tady, kali pašpart zhubleny. Pravily, pavodle jakich buduć vydavacca lehitymacyi, padaść p. Ministar Unutranych Spraŭ.

Aproč taho, u zakonie jošć artykuł, pavodle jakoha termin vydavańnia žycharam Vilni i Vilenskaha vokruhu pašpartoŭ budzie ŭstanoŭleny Ministram Unutranych Spraŭ; nieabchodnym jošć ustanaŭleńnie terminaŭ, u jakich taja ci inšaja hrupa žycharaŭ, a ŭ kancy i ŭsie žychary Vilni i vokruhu buduć abaviazany pašparty dastać.

U dasiulešnim zakonie skazana, što pašparty vydajucca biezterminova. Adnak-ža ŭ pašpartoch asob, jakim treba adbyć vajskovuju słužbu, budzie aznačany termin, kali dadzienaja asoba hetuju słužbu pavinna adbyć.

Źmienieny zakon uvojdzie ŭ siłu ad dnia jaho abvieščańnia ŭ „Vyriausybes Žinios" („Uradavyja viedamaści").

UVAHA! UVAHA!

Užo chutka vyjdzie z druku i budzie ŭ pradažy

БЕЛАРУСКІ АДРЫЎНЫ КАЛЕНДАР на 1940 г.

Kalendar budzie mieć dva styli: novy (katalicki — łacinkaj) i stary (pravasłaŭny — hraždankaj). U kalendary źmieščany pradskazańni ab pahodzie, mnoha cennych radaŭ, pryhožych vieršaŭ roznych biełaruskich paetaŭ, śmiešnych žartaŭ i inš.

Zakazy na biełaruskija kalendary užo pryjmajuć: Biełaruskaja Kniharnia „PAHONIA", Vilnia, Zavalnaja 1 i Biel. Kniharnia St. Stankieviča, Astrabramskaja 2.

Viernuty pravy prafesaru Valdemarasu

Uradavyja litoŭskija viedamaści apublikavali akt Prezydenta Litoŭskaje Respubliki, jakim varočajucca pravy b. litoŭskamu premjeru prafesaru A. Valdemarasu, katory ŭ sva im časie pravoŭ henych litoŭskim sudom byŭ pazbaŭleny.

Budujecca treciaja cukroŭnia ŭ Litvie

Uprava supałki „Lietuvos Cukrus“ prystupiła da budovy treciaje cukroŭni ŭ Litvie. Budzie jana pabudavana kala Paniavieža. Sioleta vytvorčaść cukru ŭ Litvie bolšaja na 25 pracentaŭ, čymsia ŭ minułym hodzie. Ahułam u 1939 h. u Litvie vypradukavana 25-26 tysiač ton cukru.

Što budzie z Polščaj

Pavodle paviedamleńnia „Stokholms Tidningen“ z 1 listapada siol. padzieł prastoru zajmanaha byŭšaj Polščaj pradstaŭlajecca hetak: 200.000 kv. klm. adyjšło da Savietaŭ, 80.000 kv. klm. — da Niamieččyny, a na prastory 100.000 kv. klm. maje być utvorany protektorat z stalicaj u Varšavie. Da protektoratu maje adyjści i Krakaŭ, Łodź adnak astajecca pry Niamieččynie.

Najcikaviej adnak toje, što na abšary b. Lublinskaha vajavodztva maje być arhanizavana dziaržava žydoŭskaja. U dziaržavie hetaj maje źmiaścicca kala 3 miljonaŭ žycharaŭ.

Ciažkaja dola Žydoŭ

Prociŭžydoŭskaje nastaŭleńna ŭ śviecie nia hledziačy na vajnu nie źmianšajecca. Lik Žydoŭ uciakačoŭ pavialičajecca. Prybyvaje ich mnoha i ŭ Litvu, a tak-ža ŭ SSSR i inšyja dziaržavy. Niamieččyna choča sarhanizavać i asialić usich Žydoŭ z abšaraŭ zaniatych niamieckim vojskam u specyjalnym vokruhu, na jaki pradbačać Lublinščynu. I ŭžo ŭ chutkim časie maje pryjechać u b. Lublinščynu z Niamieččyny, Čechii, Moravii i Polščy 650 tysiač Žydoŭ. Savietÿ častkova vysyłajuć Žydoŭ u Birobidžan. Mnoha Žydoŭ prabirajecca ŭ Palestynu. Tak napr. za apošni miesiac prybyło tudy 26 tysiač novych emihrantaŭ. Tudy adnak Žydoŭ upuskajuć u ahraničanaj kolkaści, dziela taho amerykanskija Žydy syjanisty źviarnulisia z prośbaj u Lihu Narodaŭ pazvolić pasialicca ŭ Palestynie 2.800.000 žydoŭskim emihrantam, zajaŭlajučy, što košt usiaje hetaje akcyi pryjmuć jany na siabie.

VOKAM PA ŚVIECIE

Złavili vinavatych zamachu ŭ Miunchenie. Niamieckaja presa nadrukavała aficyjalny kamunikat, z jakoha śviet daviedaŭsia, što arhanizatarami zamachu ŭ Miunchenie byli: Georg Elser (z pachodžańnia Niemiec) i Otto Strasser. Na arhanizacyju zamachu davała hrošy anhielskaja raźviedka. Pavodle kamunikatu, u arhanizacyi zamachu i pryrychtavańni jaho adyhraŭ rol taksama šef anhielskaj raźviedki („Secret Service“) major Beitz i jaho zastupnik kapitan Stevens. Usich vyličanych aryštavali na hranicy. Jany imknulisia ŭciačy z Niamieččyny.

Niamieččyna addaje Słavacyi terytoryi, zaniatyja byłaj Polščaj. Niamiecki urad abiacaŭ uradu Słavacyi addać terytoryi, zaniatyja b. Polščaj u 1920, 1924 i 1938 hadoch.

Nadzvyčajnyja sudy na terytoryi Polščy, zaniataj Niemcami. Niamieckija ŭłady ŭvodziać uva ŭsich miascovaściach b. Polščy, zaniataj Niamieččynaj, nadzvyčajnyja sudy. Sudy buduć sudzić na padstavie niamieckaha prava karnaha.

Šukajuć vinavatych trahiedyi Polščy. Ministar sučasnaha uradu Polščy Ładoś u svajoj nadoviačy pramovie praz radyjo padaŭ, što stvorana specyjalnaja kamisija, jakaja źbiraje dakumenty dziela ustanaŭleńnia vinavatych trahiedyi Polščy, sudzić-ža vinavatych budzie sam narod.

Čechi buracca. Praz cely listapad u Čechii i Moravii iduć palityčnyja zabureńni. Apošnim časam, unačy z suboty na niadzielu (18-19.XI), u Bernie i ŭ Prazie adbylisia masavyja aryšty českich studentaŭ i palicyjantaŭ. Prezydent Protektoratu Hacha — internavany. Pratektar ministr Neurath vyjechaŭ z Prahi ŭ Berlin. Kažuć, što jon nie zhadžajecca z metodami niamieckaj palityki ŭ Proktaracie.

Tonuć karabli. 19 h. m. na Atlantyckim akijanie kala ŭschodnich bierahoŭ Anhlii try handlovyja karabli najechali na założanyja miny i zatanuli. Zhinuła kala 300 asob. Karabli na ležali (pa adnamu): Švecyi, Anhlii i Italii. Anahdaj-ža na bałtyckim mory natknuŭsia na minu i zatanuŭ litoŭski karabiel „Panieviežus“.

Niemcy vyjaždžajuć z Łatvii. Z Łatvii vyjechała ŭ Niamieččynu 16.000 Niemcaŭ, što štanović treciuju častku ŭsich Niemcaŭ u Łatvii.

Biełaruskaje dzicia— ŭ biełaruskuju školu!

Žyćcio ŭ Vilni

— Złotyja, jak zahraničnyja hrošy. Pačynajučy ad 23.XI sioleta złotyja buduć ličycca hrašmi zahraničnymi i ŭ abarocie nia buduć. Spažyvieckija pradukty možna było kuplać za złotyja tolki da 23.XI sioleta. Kartački na pradukty niekatory čas astanucca, ale prodaž praduktaŭ, z vyniatkam chleba, budzie tolki za lity.

— **Kurataram Vilenskaha Universytetu**, zhodna z raspa radžeńniem Ministra Aśviety z 20.XI, naznačany praf. Končius. Kuratar pryniaŭ užo uradavańnie, vykonvajučy funkcyi rektara. Dziekanami paasobnych fakultetaŭ astalisia dziekany dahetulašnija. Pieršy trymestr da 15.XII akademickaha hodu budzie zakončany pry zachavańni dahetulašnich praŭnych paradkaŭ. Ad 1.I.1940 žyćcio na universytecie budzie arhanizavana na padstavie adpaviednych litoŭskich zakonaŭ.

— **Litoŭskaje Radyjo ab „Krynicy“.** Dn. 20.XI ŭ infarmacyjach L. R. padało, što ŭ Vilni pačała vychodzić iznoŭ „Krynica.“ Paśla painfarmavańnia słuchačoŭ ab historyi „Krynicy,“ padany cely raździeł z pieradavicy ab biełaruska-litoŭskim supracoŭnictvie.

— **Hranica pamiž BSSR i Litvoj začyniena.** Urad SSSR pastanaviŭ nikoha nia pryjmać u hranicy svajej dziaržavy. Usich, chto choča pajechać u Zach. Biełaruś, pahraničnyja savieckija ŭłady aryštoŭvajuć i varočajuć damoŭ.

— **Dziela eksploatacyi** tarfianiščaŭ u Vilni arhanizujecca specyjalnaja akcyjnaja supałka.

— **Plan m. Vilni**, apracavany palitoŭsku, užo majuć niekatoryja vilenskija kniharni. Plan kaštuje 50 centaŭ.

— **Lasnaja škoła** z Ality pieranosicca ŭ Vilniu. Škoła heta apošnim časam mieła 60 słuchačoŭ.

— **Masła i śviežuju śvininu** — možna ŭžo kuplać biaz nijakich ahraničeńniaŭ. Pa kartačkach i dalej buduć vydavać: chleb, sol, cukar, muku i krupy. Na kupon aznačany jak „tłušč“ buduć vydavać pa čviortcy kilohrama šmalcu i hetulki-ž bačka. Cana chleba, z uvahi na košty pieravozu, budzie padniata da 30 centaŭ za kilohram razovaha i da 60 cent. — za kilohram biełaha. — Kramy z vioski buduć mahčy kuplać tavary ŭ „Lietukis“ i „Maistas“ tolki pa vykazańni svajho handlovaha patentu i paśviedčańnia z vołaści abo kamisaryjatu Palicyi ab kolkaści konsumentaŭ.

— **Rejestracyju mechaničnych pavozak**, h. zn. aŭtamabilaŭ, motocykletaŭ i roveraŭ pravodzić haradzkaja ŭprava m. Vilni.

— **Padkarmlańnie dziaciej u pradškołach.** T-va „Lietuvos Vaikas“ zarhanizavała ŭ Vilni 4 pradškoły:— pry vul. Kanarskaha № 8, Tyzenhauzaŭskaj 4-a, Antokalskaj 50 i Piŭnaj 8.

U pradškoły pryjmajucca dzieci niezamožnych miajscovych žycharaŭ, majučyja ad 3-ch da 7 hadoŭ. Pradškoły čynnyja ad hadz. 8-j da 14-j. Dzieciam budzie davacca dva razy ŭ dzień haračaja strava.

Zapisy dziaciej vymienienyja pradškoły pryjmajuc ad 21-ha h. m. Apieka i padkarmlańnie dziaciej u pradškołach — biazpłatnyja.

Krychu śmiechu

Paraŭnańnie

— Ci ty bačyŭ Ściapanavu zaručnicu? Kažu tabie: dzieŭka, jak abraz.

— Takaja pryhožaja?

— Nie, takaja namalavanaja.

Z adnej krynicy

— Ci heta praŭda, što syn Vašeci ažaniŭsia z dačkoju kramnika z susiedztva?

— Tak, my zaŭsiody i ŭsio biarom ad jaho.

Na padstavie zhody Ministerstva Aśviety Litoŭskaje Respubliki Dyrekcyja Vilenskaj Biełaruskaj Himnazii padaje da viedama, što ŭ Vilni adpaviedna da arhanizacyi litoŭskaha školnictva arhanizujecca

3-klasavaja

biełaruskaja dziaržaŭnaja prohimnazija

(dasiulešniaja himnazija biaz liceju)

Pry joj moža być adčynieny INTERNAT dla niezamožnych vučniaŭ, dzie im budzie zabiaśpiečana moralnaja i materjalnaja apieka.

Adnačasna Dyrekcyja paviedamlaje, što ŭ Vilni adčyniajecca taksama i Pačatkavaja Biełaruskaja Škoła.

Pryjmo kandydataŭ u prohimnaziju i pačatkavuju školu adbyvajecca ŭ pamieškańni himnazii na Daminikanskaj vul. № 3/5, u hadzinach ad 8 da 12.

DYREKCYJA HIMNAZII

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMAVIČIUS
Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ

Fr. Skarinos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1.
Biel. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1.

Biblioteka w Wilnie im. Wróblewskich